

OBSAH

Úvodem	9
1 VLIV MATEŘŠTINY NA OSVOJOVÁNÍ BLÍZCE PŘÍBUZNÉHO JAZYKA (ruštiny)	12
1.1 Bilingvismus a jazykové kontakty	12
1.1.1 Pojem bilingvismu	12
1.1.2 Typy bilingvismu	12
1.1.3 Jazykové kontakty	15
1.2 Vzájemný vliv jazyků při jazykových kontaktech	16
1.2.1 Vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka	16
1.2.2 Vliv znalosti cizího jazyka na chápání a užívání mateř- štiny	19
1.2.3 Vnitrojazykové vlivy	20
1.3 Kladný přenos	22
1.3.1 Typy kladného přenosu	23
1.3.2 Význam kladného přenosu pro vyučování ruštině	24
1.3.3 Příbuznost ruštiny a češtiny jako báze kladného pře- nosu	24
1.3.4 Aspekty kladného přenosu	25
1.4 Interference (negativní transfer)	28
1.4.1 K pojmu interference	28
1.4.2 Typologie interference	29
1.4.3 Vytváření tzv. třetího systému	33
1.4.4 Příčiny interference	36
1.4.5 Interference u blízce příbuzných jazyků	37
1.4.6 Dynamika interferenčních vlivů	40
1.4.7 Proaktivní a retroaktivní přenos	41
1.4.8 Překonávání interference	43
1.5 Vliv mateřštiny na praktické užívání ruštiny	43
1.5.1 Čtení a porozumění čtenému	44

1.5.2	Poslech a chápání mluvených textů	45
1.5.3	Samostatné ústní vyjadřování	46
1.5.4	Písemný projev	48
2	STANOVENÍ OBTÍŽÍ PŘI VYUČOVÁNÍ RUŠTINĚ V ČESKÉ ŠKOLE	49
2.1	Důležitost určení obtížných jevů	49
2.1.1	Rozpětí mezi jevy snadnými a obtížnými	49
2.1.2	Zřetel k obtížnosti jevů při výuce	50
2.1.3	Obecné a konkrétní stanovení obtíží	50
2.2	Způsoby stanovení obtíží	51
2.2.1	Předpověditelnost obtíží	51
2.2.2	Apriorní a aposteriorní stanovení obtíží	51
2.3	Konfrontační analýza	52
2.3.1	K pojmu konfrontační analýza	52
2.3.2	Konfrontační studium ruštiny u nás	52
2.3.3	Aplikace výsledků konfrontační analýzy pro potřeby výuky	53
2.3.4	Kontrastivní analýza vnitrojazyková	54
2.3.5	Aspekty konfrontační mezijazykové analýzy	54
2.3.6	Jevy snadné a obtížné	58
2.3.7	Obtížné jevy ve zvukové stránce	60
2.3.8	Obtížné jevy v lexiku	65
2.3.9	Obtížné jevy v gramatice	71
2.4	Analýza chyb	77
2.4.1	Účel analýzy	77
2.4.2	Požadavky na analýzu chyb	78
2.4.3	Význam analýzy chyb	79
2.4.4	Makroanalýza a mikroanalýza chyb	80
2.4.5	K typologii jazykových chyb	80
3	PRINCIP ZŘETELE K MATEŘŠTINĚ V CIZOJAZYČNÉM VYUČOVÁNÍ	83
3.1	Postoj k mateřštině v různých metodických koncep- cích	83
3.1.1	Gramaticko-překládová metoda	84
3.1.2	Přímá metoda	84
3.1.3	Zprostředkovací metoda	85
3.2	Zřetel k mateřštině a současná metodická koncepce	86
3.2.1	Situace v ČSSR	87
3.2.2	Situace v SSSR a v jiných socialistických zemích	88
3.3	Zdůvodnění principu zřetele k mateřštině	89
3.3.1	Důvody psycholingvistické	89
3.3.2	Důvody didakticko-metodické	90

3.4	Aspekty uplatnění principu zřetele k mateřštině . . .	91
3.4.1	Zřetel ke kladnému a zápornému vlivu mateřštiny . . .	91
3.4.2	Explicitní a implicitní uplatnění zřetele k mateřštině . . .	92
3.4.3	Zřetel k mateřštině ve všech složkách výuky	93
3.5	Oproštění od vlivů mateřštiny	93
3.5.1	Neutralizace záporného vlivu mateřštiny	93
3.5.2	Zprostředkovací funkce mateřštiny	94
3.5.3	Užívání mateřštiny při výuce	94
4	RACIONÁLNÍ UPLATNĚNÍ PRINCIPU ZŘETELE K MATEŘŠTINĚ	95
4.1	Výběr jazykového materiálu k osvojení	96
4.1.1	Jazykové minimum	96
4.1.2	Problém optimálního výběru JM	96
4.1.3	Funkční diferenciacce JM	97
4.1.4	Systémový a funkční přístup k výběru JM	97
4.1.5	Zřetel k mateřštině při výběru JM	98
4.1.6	Fonetické minimum	99
4.1.7	Lexikální minimum	103
4.1.8	Gramatické minimum	107
4.2	Uspořádání jazykového materiálu	112
4.2.1	Dřívější principy uspořádání učiva	112
4.2.2	Současné názory na uspořádání učiva	113
4.3	Uvádění jazykového učiva	118
4.3.1	Explicitní výběrová konfrontace	118
4.3.2	Cíl explicitních konfrontací	118
4.3.3	Formy explicitních konfrontací	119
4.3.4	Pravidla racionální konfrontace	120
4.3.5	Předpoklady úspěšné konfrontace	127
4.3.6	Konfrontace při uvádění fonetických jevů	127
4.3.7	Konfrontace při uvádění lexika	131
4.3.8	Konfrontace při uvádění gramatické látky	136
4.4	Procvičování jazykového materiálu	137
4.4.1	Význam procvičování	137
4.4.2	Uplatnění konfrontačního zřetele při procvičování	138
4.4.3	Zásady organizace cvičení	139
4.4.4	Práce s chybami	145
4.4.5	Automatizace jako předpoklad překonávání interfe- rence	148
4.4.6	Myšlení na bázi druhého jazyka	151
5	K FUNKCI PŘEKladu PŘI VYUČOVÁNÍ RUŠTINĚ	156
5.1	K pojmu překlad	156
5.2	Typologie překladu	158
5.2.1	Typy překladu jako metodického prostředku	158

5.3	Překlad a současná koncepce cizojazyčného vyučování	160
5.3.1	Překlad v různých metodických koncepcích	160
5.3.2	Překlad v současném pojetí cizojazyčné výuky	161
5.3.3	Názory na překlad v zahraniční lingvometodice	161
5.4	Funkce překladu	162
5.4.1	Překlad jako prostředek vysvětlení jevů	162
5.4.2	Překlad jako prostředek nácvičku jevů	163
5.4.3	Překlad jako prostředek kontroly znalostí	163
5.4.4	Formativní význam překladu	163
5.5	Pravidla racionálního využití překladu	164
5.5.1	Míra překladových cvičení	164
5.5.2	Využívání neefektivnějších typů překladů	164
5.5.3	Překlad na různých stupních výuky	165
5.5.4	Překládání potenciálních výpovědí	165
5.5.5	Přiměřenost překladů	166
5.5.6	Tempo překládání	166
	Seznam literatury	167